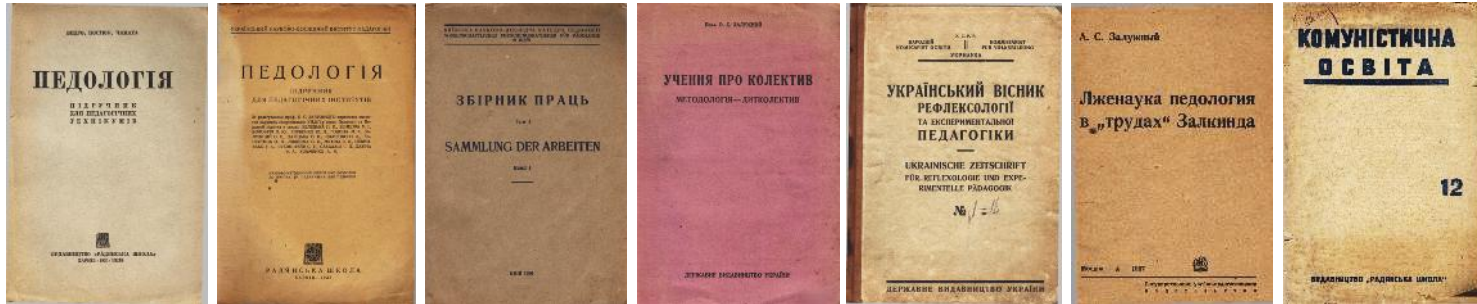

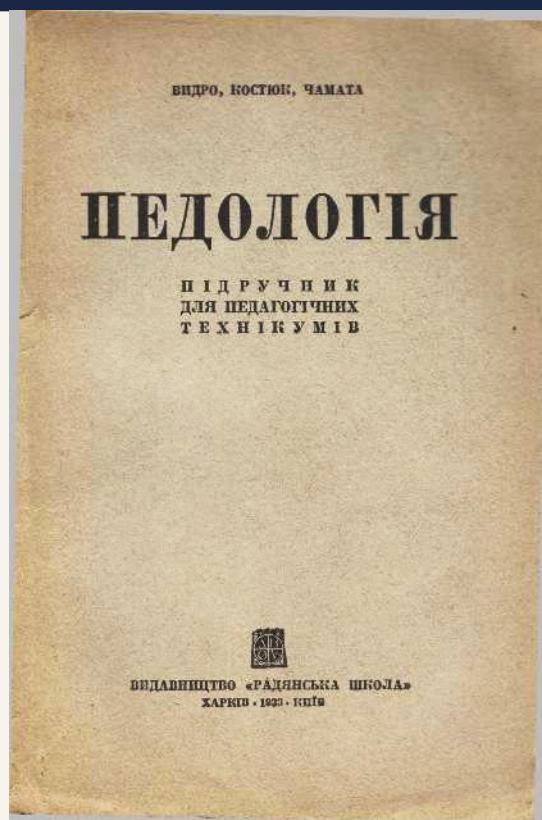
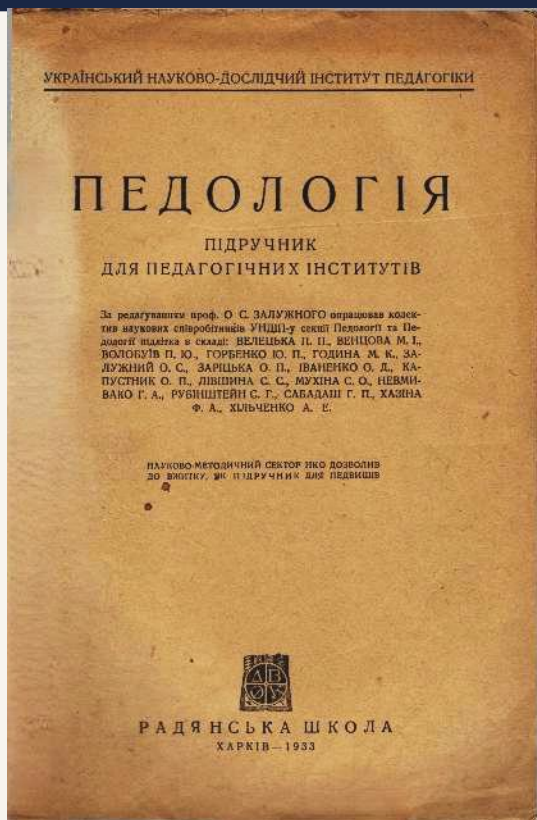
УКРАЇНСЬКА ПЕДОЛОГІЯ 1920-1930-х РОКІВ: ДЖЕРЕЛА З КОЛЕКЦІЇ ПЕДАГОГІЧНОГО МУЗЕЮ УКРАЇНИ

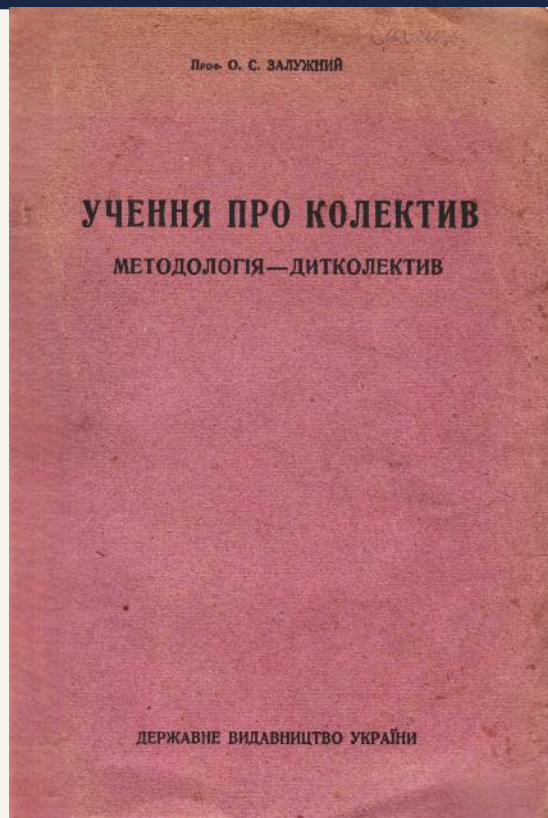
Олександр Міхно

Підручники з педології

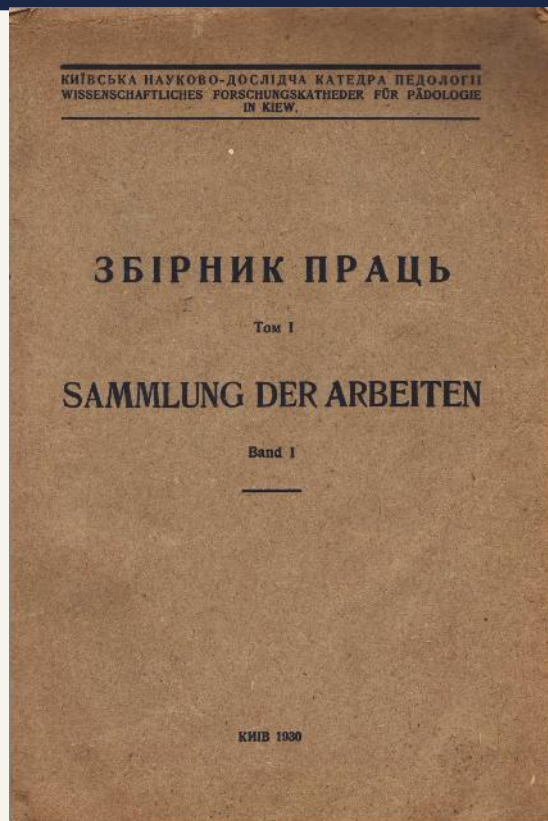

Монографії з педології

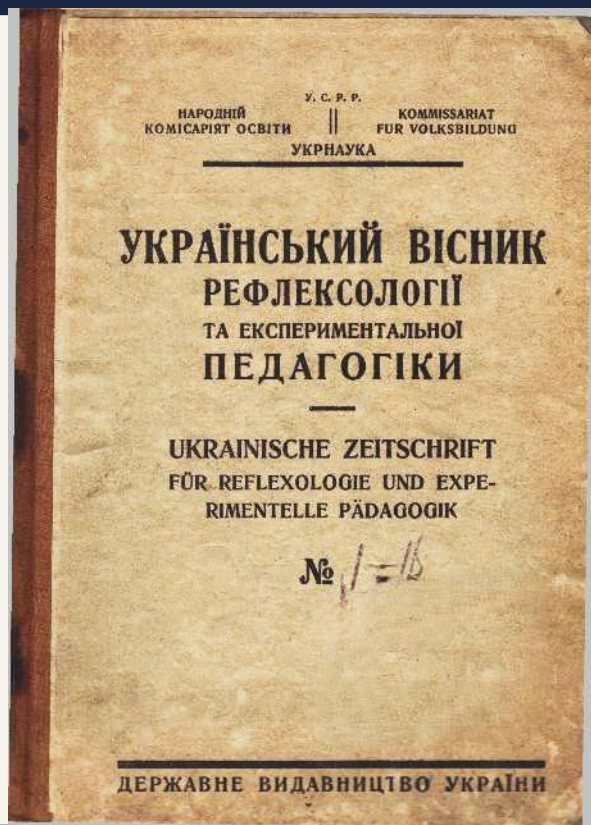
Олександр Залужний (1886–1938)

Збірники праць з педології

З М І С Т.		Стор.
Передмова	✓	3
Й. Б. Селіханович—Гербартові основи виховання та сучасні педагогічні теорії		5
В. И. Помагайба—Аналіза техніки шкільної лекції		31
Г. С. Костюк—До проблеми константності індивідуальних інтелектуальних різниць в дитячих групах		78
Л. А. Гордон—Роля школи, зокрема шкільних спостережень, у профорієнтації		150
Д. Ф. Миколенко—Читацькі інтереси робітничої молоді		186
Р. К. Барун—Аналіза організованості шкільних громад та піонерзагонів		219
О. С. Кулінич—Проблема дитячого кіно-фільму		243
О. І. Дорошенкова та Є. К. Сухенко—Дослідження об'єктивних ознак еволюції дитячої мови в дошкільному періоді		261
К. О. Заїкіна—Матеріяли щодо дослідження розвитку мислення у дітей дошкільного віку		291
П. Р. Чамата—До питання про структури сполучених рефлексів		307
О. І. Огородник—До питання про дишний коефіцієнт підлітків підчас праці та відпочинку		321
О. І. Огородник—Вплив важкої фізичної роботи на розумову працездатність підлітків		334
Є. Д. Видро—До питання про методикку оцінки фізичного розвитку дитини		339
В. В. Радзімовська та С. М. Плотникова—Вивчення праці та втоми підлітків		353
Звідомлення про Київську Н.-Д. Катедру Педології		385

Фахові журнали

Д. Елькін та Е. Краснопольський
Одеський Каб. Соц. Пед.

Про розподіл зосередження у дитини

(Лябораторія педагогічної психології Одеського Кабінету Соціальної Педагогіки)

Надзвичайно цікавим питанням дитячої психології є питання про розподіл зосередження у неї. З'ясується це тим, що максимальна кількість подразників, які може дитина сприйняти однією установкою, не залишається без впливу на хід розвитку дитини.

Розгром педології

ВИКРИТТЯ ПЕДОЛОГІЧНОЇ ПСЕВДОНАУКИ

ПРО ПЕДОЛОГІЧНІ ВИКРИВЛЕННЯ В СИСТЕМІ НАРКОМОСІВ

ПОСТАНОВА ЦЕНТРАЛЬНОГО КОМІТЕТУ ВКП(б)

ЦК ВКП(б) встановлює, що Наркомос РСФРР і наркомоси інших союзних республік допустили викривлення в керівництві школою, яке виявилось в масовому насадженні в школах так званих „педологів“ і передовір'ї їм найважливіших функцій по керівництву школою й вихованню учнів. Розпоряджен-

ної роботи в школі. Практика педологів, яка проходила в цілковитому відриві від педагога і шкільних занять, звелась в основному до псевдонаукових експериментів і проведення серед школярів і їх батьків незчисленної кількості обслідувань у вигляді безглузвих і шкідливих анкет, тестів тощо, давно засудже-

КОМУНІСТИЧНА ОСВІТА

7

ВИДАВНИЦТВО „РАДЯНСЬКА ШКОЛА“

Розгром педології

Раскритиковать в печати все
вышедшие до сих пор теорети-
ческие книги теперешних педологов.

*Постановление ЦК ВКП(б)
от 4-го июля 1936 года*

А. С. Залужный

Лженаука педология
в „трудах“ Залкинда

Москва ★ 1937

Государственное учебно-педагогическое
И з д а т е л ь с т в о

Раскритиковать в печати все
вышедшие до сих пор теорети-
ческие книги теперешних педологов.

*Постановление ЦК ВКП(б)
от 4-го июля 1936 года*

Розгром педології

ВИДРО, КОСТЮК, ЧАМАТА

ПЕДОЛОГІЯ

ПІДРУЧНИК
ДЛЯ ПЕДАГОГІЧНИХ
ТЕХНІКУМІВ

ВИДАВНИЦТВО «РАДЯНЬСЬКА ШКОЛА»
ХАРКІВ · 1923 · КНІЖ

ВИКРИТТЯ ПСЕВДОНАУКИ ПЕДОЛОГІЇ

С. ЧАВДАРОВ, И. ЛІПМАН

ШКІДЛИВА КНИГА

(ПІДРУЧНИК «ПЕДОЛОГІЯ» ВИДРО, КОСТЮК, ЧАМАТА)

„Розкритикувати в пресі всі, що вийшли до цього часу теоретичні книги теперішніх педологів“.

(З постанови ЦК ВКП(б) від 4/VII 1936 р.)

Підручник київських педологів, виданий у 1933 році, після постанов ЦК ВКП(б) про школу від 5/IX 1931 р. і 25/VIII 1932 р., нічим по-суті не відрізняється від педологічних підручників інших авторів (Блонського, Залкінда, Фортунатова, Залужного).

Київські автори, як і їх соратники на фронті насадження псевдонауки педології, вихляють, плугають, не знають свого предмета і методу і в той час з усіх сил виходять, щоб видати себе за великих теоретиків, знавців науки марксизму-ленізму.

Немає нічого неможливого для педології. Треба „правильно спрямувати розвиток наших дітей, дітей трудящих усіх національностей Радянського Союзу“, — найкращий помічник у цьому педологія. Треба „усунути шкідливі, ворожі впливи на дитинство, що йдуть від решток капіталістичних елементів“, педологія — це ніби давній спеціаліст у цій справі.

Якщо хтось хоче дослідити, „як кожне класове суспільство бореться через навчання, виховання, за приполю нового покоління“, то най-

КОМУНІСТИЧНА
ОСВІТА

10

ВИДАВНИЦТВО „РАДЯНЬСЬКА ШКОЛА“

Розгром педології

ВИКРИТТЯ ПЕДОЛОГІЧНОЇ ПСЕВДОНАУКИ

ПРО ПЕДОЛОГІВ, ЩО НЕ РОЗЗБРОЇЛИСЬ

При харківському науково-дослідчому інституті педагогіки більше двох років існувала педологічна група (тепер ліквідована наказом Наркома освіти УСРР т. Затонського від 10/VII-36 р.). Батьком цієї педологічної групи був відомий колись самостійно існуючий відділ педології при ХНДІП'і, той самий, який був центральним осередком націоналістичної так званої „харківської педагогічної школи“, той самий, на чолі якого стояли Соколянський та Залужний.

шляхом „самокритики“ зменшити свої провини, замазуючи ту величезну шкоду, яку вони завдали справі комуністичного виховання. Розглянемо головні твердження їх „самокритичного“ листа. Організаційний і ідейний зв'язок свій з так званою „харківською педагогічною школою“ автори листа визнають. Вони зазначають, що „після окремої постанови ЦК КП(б)У про УНДІП в 1933 р., після критичної січневої сесії УНДІП'у, після розчистки педагогічного фронту від націоналістичних, правоопортуні-

13.204

КОМУНІСТИЧНА ОСВІТА

9

ВИДАВНИЦТВО „РАДЯНСЬКА ШКОЛА“

Розгром педології

ВИКРИТТЯ ПЕДОЛОГІЧНОЇ ПСЕВДОНАУКИ

О. А С Т Р Я Б

ПЕДОЛОГІЧНІ ПЕРЕКРУЧЕННЯ І МАТЕМАТИКА

Псевдонаукове використання
математики педологами

Ухвала ЦК ВКП(б) від 4/VII 1936 р. „Про педологічні викривлення в системі наркомосів“ поставила завдання „розкритикувати в пресі всі теоретичні книги теперішніх педологів, які досі вийшли“.

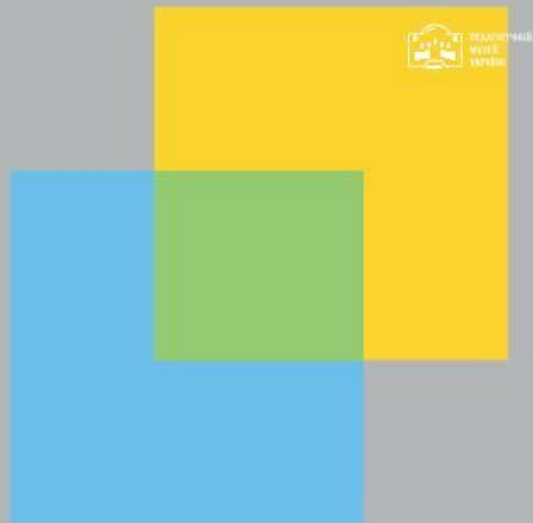
платформу „Союза русского народа“, доводячи аналогію православ'я з арифметикою, самодержавства з математичним аналізом, а народності — з... теорією ймовірностей! Проф. Некрасов у книжці „Курс теории вероятностей“ (видання 1912 року) використовував теорію ймовірностей, щоб довести, що у Росії потрібний абсолютизм. Деякі буржуазні математики (Кантор, Больцано), користуючись

КОМУНІСТИЧНА О С В І Т А

12

ВИДАВНИЦТВО „РАДЯНСЬКА ШКОЛА“

Серія «Педагогічні републікації»

Освіта дітей з інвалідністю:

педагогічна преса про вітчизняний та зарубіжний досвід (кінець XIX – 30-ті рр. XX ст.)

Педагогічні републікації

Проблема важкого дитинства нормальної та допоміжної школи*

За матеріалами кол. допоміжної школи
Одеського лікарсько-педологічного інституту
В. та М. Тарасевичі

Виконання чергових завдань, що стоять перед сучасною радянською школою, особливо в справі організації навчальної роботи та зміцнення шкільного режиму, надзвичайно ускладнюється наявністю в нормальних та допоміжних школах, так званих, важких дітей.

Невиразність поняття «важке дитинство» й нез'ясованість симптоматології та етіології дитячої важкості утворюють суперечність у думках у цій галузі й призводять до висновків, що часто-густо протирічать основним настановленням марксо-ленінської педагогіки та педології.

Важкі діти характеризуються, перш за все, найрізноманітнішими психопатологічними симптомами в сфері темпераменту, характеру та спрямованості поведінки.

Психо-рушійна турбація, афекти гніву, негативізм та злість — з одного боку, плаксивість, часта зміна настроїв й швидка психічна виснаженість, з другого боку — такий емоційний фонд особи більшості важких дітей.

* Тарасевич В., Тарасевич М. (1932). Проблема важкого дитинства нормальної та допоміжної школи. *Комуністична освіта*, (11–12), 105–113.

Микола Тарасевич — український учений, фахівець у галузі педології та дефектології, прихильник біогенетичного напрямку у педології, який розробив одну з перших наукових класифікацій дітей з порушеннями психофізичного розвитку, був керівником Одеського педологічного інституту, а з 1922 року Одеського лікарсько-педагогічного кабінету.

Дякую за увагу!

Міхно Олександр Петрович
доктор педагогічних наук,
директор Педагогічного музею України

Виступ на вебінарі "Заборонена наука: трагедія української педології 1930-х років. Одеський сюжет" з циклу "Педагоги Одещини в історії української освіти"

Шановні колеги, доброго дня!

Моя доповідь присвячена українській педології 1920–1930-х років — і, що принципово, не лише як науковому явищу, а як **джерельному комплексу**, що зберігається у фондах Педагогічного музею України.

Почну з головного.

Педологія — це спроба відповісти на, здавалося б, просте питання: **що таке дитина як об'єкт наукового пізнання?**

У 1920-х роках ця відповідь була надзвичайно сучасною: дитину вивчали комплексно — психологічно, фізіологічно, соціально. І саме тому педологія стала однією з найперспективніших галузей того часу.

(Слайд 2: підручники)

У фондах музею зберігається два підручники **із педології**. За редакцією Олександра Залужного і Авторів Костюка. Чамати і видро

Це важливе джерело, адже підручник — це завжди **кодифіковане знання**, вже відібране, структуроване, легітимізоване.

І що ми бачимо?

По-перше — системність.

Педологія викладалася як окрема дисципліна.

По-друге — орієнтація на практику.

Це не абстрактна теорія, а інструмент для вчителя: як вивчати дитину, як враховувати її індивідуальні особливості.

Фактично, це рання версія того, що сьогодні ми називаємо **дитиноцентричним підходом**.

(Слайд 3: монографії)

Наступний блок — **монографії**. Їх також дві. Одна одноосібна - Олександра Залужного.

Показати 2 монографію. Друга — колективна «Дитячий колектив і дитина» (1926) під редакцією Олександра Залужного і одеського педолога Сергія Лозинського. Автори — одеські педологи, які представили у збірнику широкий спектр досліджень.

Відкриває видання стаття Сергія Лозинського про соціальні ухили в тогочасній педології.

Значну частину матеріалів підготував сам Олександр Залужний, присвятивши їх завданням вивчення дитячого колективу та особливостям формування груп у переддошкільному віці.

Питання рефлексології та соціальних проявів дитини розкривають у своїх працях Олена Шевальова та Емануїл Краснопольський, який також аналізує розвиток трудових навичок у дошкільнят. Своєрідним прикладним дослідженням є розвідка Тагамлицької про дітей-ватажків у дитячих будинках Одеси.

Окрему увагу приділено експериментальному вивченню дитячої творчості у статті А.

Черкасової, а завершують збірник праці Давида Елькіна, присвячені впливу колективу на процеси репродукції та особливостям орієнтування школярів у часі.

Монографія як жанр дає нам інше — не навчальну, а **дослідницьку глибину**.

Тут педологія постає як наука, що шукає закономірності розвитку дитини, намагається поєднати різні підходи — від експериментальної психології до соціології дитинства.

І дуже важливо:

ці тексти демонструють високий рівень української педагогічної науки того часу — рівень, який часто недооцінюється.

(Слайд 4: збірники праць)

Окремий пласт — **збірники наукових праць**.

Це вже не індивідуальні голоси, а **наукова спільнота**.

Саме тут ми бачимо, що педологія — розгалужена мережа досліджень, дискусій, інституцій. Це жива наука. Наука, яка розвивається.

(Слайд 5: фахові журнали)

Ще один надзвичайно цінний тип джерел — **фахові журнали**.

Вони дозволяють відчутти **пульс епохи**.

Тут — оперативні публікації, дискусії, рецензії, методичні розробки.

І саме журнали показують: педологія була не лише академічною дисципліною, а й **практикою**, що активно впроваджувалася в освітній процес.

(Перехід)

І ось тут ми підходимо до найскладнішого.

До моменту, коли ця наука — жива, розвинена, перспективна — була раптово зупинена.

(Слайди 6-10: розгром педології)

1936 рік.

Постанова про «педологічні перекручення».

І фактично — **ліквідація цілої галузі знання**.

Що це означало?

Це означало не лише заборону.

Це означало:

- дискредитацію науковців;
- знищення інституцій;
- вилучення книг із бібліотек;
- і, що найгірше, — **розрив наукової традиції**.

Педологію оголосили «лженаукою».

Але якщо уважно подивитися на ті джерела, які збереглися, стає очевидно: причина була не в науковій неспроможності.

Причина — в ідеології.

У небажанні бачити дитину як **індивідуальність**, а не як об'єкт стандартизованого виховання.

(Пауза, акцент)

І тут виникає питання:

чому сьогодні нам важливо про це говорити?

(Слайд 11: серія «Педагогічні републікації»)

Один із наших відповідей — це серія

«Педагогічні републікації».

Ми повертаємо тексти, які були вилучені з наукового обігу.

Повертаємо не лише як історію, а як **ресурс для сучасності**.

Бо багато ідей педології — індивідуальний підхід, комплексне вивчення дитини, міждисциплінарність — сьогодні знову актуальні.

(Завершення)

Отже, джерела з колекції Педагогічного музею України дозволяють нам побачити педологію не як «помилку минулого», як це довго подавалося, а як:

- потужний інтелектуальний проєкт;
- важливу частину української педагогічної традиції;
- і водночас — приклад того, як наука може бути знищена.

Але — не остаточно.

Бо поки існують тексти, архіви, пам'ять — існує можливість повернення.

Дякую за увагу.